

влади: механізм державного перевороту та визначальні чинники закріплення режиму // Там само. – С. 5–19. 5. Любовець О.М. Всеукраїнський союз земельних власників у політичній системі гетьманату П. Скоропадського // Там само. – С. 60–72. 6. Історія українського війська. 2-ге вид., доп. – Вінніпег, 1953. 7. Скоропадський П. Спомини. – К., 1992. 8. Кононенко К.С. Україна і Росія. Соціально-економічні підстави української національної ідеї. 1917–1960. – Мюнхен, 1965. 9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). – Ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 4. 10. Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918 / Гол. ред. Я. Пеленський. – К.; Філадельфія, 1995. 11. Голос Юга (Елісаветград). – 1918. – 3 мая. 12. Нарис програми Української демократичної хліборобської партії кінця ХІХ – початку Х ст.: Програмові і довідкові матеріали. – К., 1993. 13. Любовець О. Оформлення українських консервативних партій та їх діяльність у період гетьманату П. Скоропадського // Над Дніпром і Віслою. Україна і Польща в європейському вимірі – минуле і сучасність: Зб. наук. праць. – К.: Торунь, 2003–2004. – № 2–3. 14. Андрієвський В. 3 минулого. 1917 рік на Полтавщині. – Берлін, 1921. 15. ЦДАВО України. 1064. – Оп. 2. – Спр. 18. – Арк. 6. 16. Там само. – Ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 4. 17. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр. – Ужгород, 1932. – Т. 2: Українська Гетьманська Держава. 18. Там само. 19. Крах гетьманської окупації на Україні (по документам окупантов). – Москва, 1936. 20. Дорошенко Д. Вказ. праця 21. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 17. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 57. 22. Солдатенко В.Ф. Вказ. праця. 23. Папакін Г. Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина: Історико-архівні нариси. – К., 2003. 24. Скоропадський П. Спогади. 25. Известия Союза промышленности, торговли, финансов и сельского хозяйства Украины (Киев). – 1918. – 29 мая. 26. Голос Юга (Елісаветград). – 1918. – 3 мая. 27. Там само. 28. У 60-річчя відновлення гетьманства. – Торонто, 1978. 29. Пиріг Р.Я. Гетьманат Павла Скоропадського з погляду німецько-австрійських союзників. 30. Державний вісник. – 1918. – 16 травня. – № 1. 31. Там само.

УДК 614. 8

О.О. Фуртес, Д.А. Ткачук

Академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

КОМПЛЕКТУВАННЯ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ: ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ІНОЗЕМНИХ АРМІЙ

© Фуртес О.О., Ткачук Д.А., 2010

Проаналізовано досвід Сполучених Штатів Америки, Великобританії, Німеччини щодо комплектування сил спеціальних операцій. Запропоновано найдоцільніший варіант зазначеного комплектування для Збройних сил України.

In the article experience of the United States of America, Great Britain, Germany is analyzed in relation to completing of forces of the special operations of ground forces, the most expedient standard of the noted completing is offered for Military Powers of Ukraine.

Застосування збройних сил на сучасному етапі відзначається веденням бойових дій у локальних військових конфліктах, участю у міжнародних миротворчих та антитерористичних операціях. Найважливіше подібні місії здійснюються за участі сил спеціальних операцій (ССО) – родом військ, призначеним для проведення найскладніших завдань у найскладніших умовах. Такий рід військ вже створений або формується в усіх розвинених країнах, зокрема країнах-членах НАТО.

Україна, що зробила свій євроатлантичний вибір, створює власні ССО. Актуальним аспектом у цьому сенсі є питання їх комплектування. Безперечно, що для виконання цього завдання доцільно буде вивчити передовий іноземний досвід.

За результатами аналізу наукових праць [1, 2] можна стверджувати, що найбільш підготовлені формування ССО мають Сполучені Штати Америки (США), Великобританія та Федеративна республіка Німеччина (ФРН). Отже, буде логічно розглянути процес комплектування ССО сухопутних військ (СВ) саме у цих країнах.

На підставі аналізу процесу комплектування ССО збройних сил США, Великобританії та ФРН запропонувати варіант комплектування ССО ЗС України.

У 1952 році у США були створені війська спеціального призначення (СПП). Вони призначались для проведення спеціальних операцій, до яких входить і організація підривної діяльності і партизанської війни на території ворожої держави, однак контакти з силовими структурами цієї країни при цьому не допускались. У 1983 році було створено перше командування спеціальних операцій сухопутних військ з метою об'єднати під його началом війська СПП й підрозділи для ведення психологічних операцій. Необхідність цього перетворення була зумовлена досвідом ведення війни у В'єтнамі й інших військових конфліктів.

Згідно з польовим статутом, FM 31-21 ССО можуть діяти в умовах війни, військового конфлікту і у мирний час. Їх завдання – не вести партизанські війни самостійно, а надавати підтримку руху опору, організованому у даній країні. Від самого початку виникнення ССО взаємодіяли з Центральним розвідувальним управлінням (ЦРУ). До речі, до завдань цієї розвідувальної організації входить створення (на випадок відсутності в країні опозиції або опору) за допомогою емігрантів та їх родичів агентурної мережі з метою ведення психологічної обробки населення.

Особливості бойового застосування ССО СВ США зумовлюють їх склад і підготовку, якою займаються Центр і школа спеціальних методів ведення війни. У 1989 р. перше командування спеціальних операцій було реорганізоване в командування спеціальних операцій СВ США (USASOC). Загальна чисельність USASOC – 25 600 осіб, з яких 1000 – цивільні фахівці, які працюють у центрі. У регулярній армії нараховується 13 500 військовослужбовців, у національній гвардії – 3 400, у резерві – 7 700.

Відбір до ССО США здійснюється на добровільній основі з громадян країни. Добровольцями можуть бути особи виключно чоловічої статі, які мають військове звання не нижче сержанта 1 класу, не мають обмежень щодо продовження терміну служби та судимості під час дії останнього контракту. Майбутній курсант перед тим, як подати рапорт щодо бажання проходити службу у військах СПП, повинен пройти курс парашутно-десантної підготовки. Крім того, добровольці повинні прослужити в збройних силах не менше ніж два роки, мати освіту не нижче повного курсу середньої школи (12 років), отримати допуск до роботи з таємними документами, мати високий коефіцієнт інтелекту (не менш 110 балів або 100 балів, якщо кандидат досконало володіє іноземною мовою). Також кандидати проходять попередню перевірку з фізичної підготовки – вони повинні проплисти в формі та черевиках 50 м без нормативу, віджатися від підлоги 52 рази за 2 хв, перейти у положення сидячи з положення лежачи на спині (руки за головою, ноги зігнуті під кутом 90°, стопи утримує партнер) 62 рази за 2 хв, пробігти у спортивній формі 3,2 км за 14 хв 52 с. Перерва між вправами – до 10 хв.

Тестові іспити добровольці проходять протягом трьох тижнів. У цей період перевіряються їхні морально-психологічні якості та рівень інтелекту, коли кандидати “потрапляють у полон до партизан”. Особи, які витримали іспити та тести, зараховуються на кваліфікаційні курси, що функціонують при школі ССО, де і відбувається їхня підготовка як майбутніх фахівців ССО.

Для навчання військовослужбовців за фахом створені різноманітні курси: “оперативників-розвідників”, фахівців зі стрілецької зброї, з важкої зброї, інженерів-саперів, радистів-електронщиків, медиків. Крім оволодіння основними спеціальностями, курсанти за бажанням можуть пройти додаткову підготовку, щоб одержати звання: випускаючий-майстер парашутист або легкий водолаз ССО. Крім того, вони можуть закінчити ще курси рейнджерів, іноземних мов,

виживання, авіаційних навідників-авіадиспетчерів, снайперів морської піхоти, з ведення бойових дій у джунглях, а також різноманітні курси в інших країнах НАТО. Проте усі курсанти починають навчання з проходження курсу базової підготовки для ССО, яка проводиться у два етапи (перший – 13 тижнів, підготовка за військово-обліковими спеціальностями (ВОС); другий – п'ять тижнів: підвищена одиночна підготовка – три тижні, підготовка у складі підрозділу – два тижні). Далі проводиться курс підвищеної підготовки – 12 тижнів, який проходить у три етапи [1].

Всі курсанти зобов'язані прослухати лекції з курсу виживання для того, щоб навчитися розпалювати вогнище без сірників, готувати їжу без посуду, робити сільця на різноманітних тварин тощо. Окрім того, вони оволодівають навичками підробки документів, освоюють правила поведінки у полоні та на допиті, пересування з однієї конспіративної квартири на іншу, вчать, як втікати від переслідування, з полону та концентраційного табору.

Гірська підготовка включає ознайомлення з основними засобами пересування в умовах гірської місцевості, страховки, роботи з мотузкою та вузлами. Після її завершення курсанти повинні продемонструвати свої навички: спуститися з 10-метрової вишки, а також з 30- та 60-метрових гірських обривів.

У збройних силах США розроблена програма вишколу військовослужбовців правилам надання першої медичної допомоги в бою та екстремальних умовах. Офіцери, сержанти, рядові усіх видів збройних сил в процесі її засвоєння складають відповідні заліки. Ці вимоги стосуються і тих військовослужбовців, які скеровуються для проходження служби в ССО.

З курсантами проводяться заняття, під час яких вони навчаються веденню радіообміну в телеграфному режимі, шифруванню, здійсненню коригування артилерійського вогню та наведенню авіації на ціль. Окрім того, вони складають заліки з читання карт, орієнтування на місцевості з компасом та без нього.

Курсанти одержують також практичні навички у виконанні таких завдань, як пошук та розмітка посадочного майданчика для вертольота, керування його посадкою та злетом за допомогою жестикуляції. Окрім того, вони повинні уміти спускатися по тросу з вертольота, що завис над землею. Вони також навчаються умінню керувати гумовими надувними човнами, вивчають обов'язки номерів розрахунку в човні, дії за командами, способи посадки у човен та виходу з нього, пересування на веслах і з мотором.

Результатом навчання з загальної програми повинно стати надбання курсантом певних знань по двох-трьох ВОС, які передбачені штатами ССО.

Після закінчення курсу підвищеної підготовки (по одній з ВОС) вони скеровуються для проходження служби в складі загону “Альфа”, де закріплюють отримані знання та навички на практиці. Потім військовослужбовці можуть подавати заяву з проханням скерувати їх в центр на курс підвищеної підготовки для оволодіння іншою ВОС або будь-які курси для додаткової підготовки [2].

ССО сухопутних військ Великої Британії призначені для ведення розвідки та здійснення спеціальних заходів на території противника у мирний та воєнний час. Основною складовою частиною ССО Великої Британії є SAS (Special Air Services – спеціальна авіадесантна служба (САС) сухопутних військ. Перші підрозділи САС були сформовані у 1941 році.

У 1941 – 1943 рр. загони САС провели багато успішних операцій у Північній Африці, та до початку 1943 р. у складі САС знаходились 1-й полк САС, французька та грецька роти, група бойових плавців та спецгрупа з роботи з полоненими (усього близько 700 осіб). За рік у бойовому складі цієї служби з'явився 2-й полк, ще одна французька і бельгійська роти, внаслідок чого і була сформована бригада САС.

Після закінчення Другої світової війни (в кінці 1945 р.) ці частини та підрозділи були розформовані, а французькі, грецькі й бельгійські роти передані до складу збройних сил цих країн. Однак незабаром командування англійських збройних сил дійшло висновку, що у можливих збройних конфліктах підрозділи типу САС будуть відігравати важливу роль. Внаслідок цього у 1947 р. полк “Богемні стрільці” (The Artist Rifles) територіальної армії Великобританії був перетворений у 21-й полк САС. Від цього моменту бере початок післявоєнна історія британських

ССО, який брав участь в усіх збройних конфліктах, які вела ця країна у післявоєнний час: у Малайзії, Брунеї, Омані, Ємені, на Фолклендських островах, Борнео та у Перській затоці. У 1952 р., коли Великобританія воювала у Малайзії, на базі групи “Малайські скаути” був сформований нині відомий 22-й полк САС.

Сьогодні у СВ Великобританії є три полки спеціального призначення (21-й, 22-й та 23-й). 22-й полк повністю укомплектований особовим складом, а 21-й та 23-й є кадрованими й входять до складу територіальної армії.

Набір особового складу до САС здійснюється також на добровільній основі з військово-службовців усіх видів і родів військ збройних сил країни, включаючи військовослужбовців-жінок (для проходження служби лише в антитерористичному підрозділі), а також цивільних осіб країни. Крім того, існує практика набору гуркхів - військовослужбовців королівства Непал. Добровольці, що вирішили проходити службу в підрозділах ССО, повинні мати серйозну мотивацію для служби в САС і відповідну морально-психологічну витривалість, стан їх здоров'я повинен відповідати визначеним медичним вимогам, вони повинні мати добру фізичну форму, бути спроможними вивчати предмети бойової підготовки, ініціативними й впевненими у собі, а також мати навички знаходження у тривалій ізоляції і роботи у невеликому колективі. Вікові обмеження становлять 22–34 роки для офіцерів і 19–34 роки для інших категорій військовослужбовців. Крім того, кандидати повинні мати добрі характеристики з остатнього місця служби та бути підготовленими спеціалістами.

Британська САС використовує для перевірки своїх кандидатів найбільш вражаючі відбіркові випробування, які тільки існують у світі. Вони були спеціально розроблені в такий спосіб, щоб максимально перевірити фізичну та моральну підготовку кандидата, довести його до межі повного виснаження, оскільки це єдиний шлях, який дає змогу визначити, чи придатний чи ні кандидат для служби в САС [3].

Процес відбору продуманий так, щоб тих, хто не підходить, відсіювати якомога швидше. Курс відбору продовжується чотири тижні і складається з кількох маршів, під час яких кандидати повинні показати свою фізичну витривалість, уміння орієнтуватися на місцевості, кмітливість та наполегливість у досягненні мети.

Перед початком іспитів кандидатам надають тиждень для того, щоб вони могли зібратися з силами та підготуватись до випробувань. Тому протягом першого тижня кандидати приділяють особливу увагу тренувальним кросам, дистанція яких з кожним днем стає довшою. Далі усі кандидати проходять медичну комісію та складають іспит з фізичної підготовки: стандартний загальновійськовий тест, який включає марш-кидок у складі групи з повною викладкою на 2,5 км (не більше 13 хв) та одиночний крос на таку ж відстань (час не повинен перебільшувати 11,5 хв). Той, хто не пройшов медичну комісію або не вклався в норматив, не буде допущений до подальших випробувань.

Далі, отримавши зброю, обмундирування і спорядження, кандидати скеровуються на тренувальну базу навчального центру у горах Південного Уельсу, де й проходять весь курс відбору. Перші три тижні називаються адаптаційними, а четвертий – контрольним, при цьому для кандидатів із числа офіцерів контрольним є третій, а під час четвертого (“офіцерського тижня”) перевіряються їх здібності як керівників [4].

Відбір починається з маршу у складі групи на дистанцію 10 км. Кожний несе рюкзак (18 кг) і гвинтівку (4,5 кг). Перший тиждень закінчується маршем на 23 км, які необхідно подолати не більш ніж за 4 год 10 хв. Упродовж другого та третього тижнів проводяться одиночні марші на ту саму відстань. Кандидати повинні показати уміння орієнтуватися на місцевості по карті і без неї, виходити у визначені контрольні точки. Їм забороняється йти групою, а також рухатись дорогами і користуватися транспортом. Контрольний тиждень передбачає здійснення на одинці шістьох маршів по дуже пересіченій місцевості, протяжність яких послідовно збільшується від 25 до 28 км, а вага рюкзаків (не враховуючи зброї) від 20,4 до 25 кг. Коли кандидат прибуває на контрольну точку, перед ним ставлять різні завдання: розібрати та зібрати незнайомий зразок іноземної стрілецької зброї, описати найхарактерніші деталі місцевості, по якій він пройшов тощо.

Заключний (шостий) марш він здійснює з рюкзаком вагою 25 кг на відстань 64 км. Цю дистанцію необхідно подолати не більш ніж за 20 год. В процесі відбору увагу приділяють кожному конкретному кандидату, а не групі, в якій в середньому нараховується 120 осіб. Кожний кандидат повинен розраховувати тільки і виключно на свої сили, оскільки інструктори не будуть ані допомагати, ані в чомусь перешкоджати йому; вони лише забезпечать його необхідною інформацією та прослідкують за безпекою під час проходження маршруту. Ніхто з них ні за яких умов не подасть кандидату знак, з якого можна було б зрозуміти, чи правильно він робить та чи вкладається у норматив часу.

Усього для проходження кожного курсу відбору заяви подають близько 200 осіб, а відбираються 140–150 військовослужбовців. Відсів на усіх етапах досягає 90 %, тобто щорічно відбирається та направляється для проходження курсу основної підготовки 12–15 осіб, у тому числі офіцери.

Як позитивні сторони курсу відбору до англійської САС належить відмітити його простоту, він не потребує значних фінансових витрат і застосування великої кількості особового складу. Фізичні навантаження дають змогу відібрати найдостойніших для подальшого проходження служби у САС.

Кандидати, які успішно пройшли курс відбору, скеровуються в навчальний центр для проходження курсу основної підготовки, де їх чекають ще складніші завдання. Курс підготовки проходить у три етапи (24 тижні): перший етап (14 тижнів) – вивчення основ ведення розвідки і проведення спеціальних операцій; другий етап (шість тижнів) – тактика, способи ведення розвідки і проведення диверсій, мінно-підризна підготовка, вогнева підготовка, зв'язок, виживання в екстремальних умовах, поведінка у разі захоплення у полон, медична підготовка, підготовка до ведення бойових дій в джунглях; третій етап (чотири тижні) – повітряно-десантна підготовка (для тих, хто не має кваліфікації парашутиста) [5].

Перший етап курсу основної підготовки закінчується “захопленням у полон”. При цьому вивчаються способи втечі на різних етапах (після захоплення у полон, під час конвоювання та з місця для полонених), поведінка на допиті, вихід з району, що блокований, під час прочісування місцевості, способи боротьби зі службовими собаками. Особливу увагу під час проведення практичних занять з навчання правилам поведінки на допиті звертається на те, щоб військовослужбовці не розкрили секретних відомостей, зокрема, не розповідали про завдання, склад і місцезнаходження патруля. Вони мають право говорити тільки своє ім'я та прізвище, військове звання, особистий номер і дату народження. Інакше і бути не може: САС повинна бути завжди впевнена, що “її люди” не “розколються” під сильним тиском та не зрадять своїх товаришів. У протилежному випадку, такого військовослужбовця відраховують із САС та відправляють до колишнього місця служби. Прийоми та засоби, які САС використовує на цих випробуваннях, переважно секретні, проте добре відомо, що цей процес є фізично та розумово виснажливим, але він дає змогу викрити внутрішню слабкість кандидата. Звичайно, тут не застосовують жодних фізичних катувань, проте не бракує хитрощів, що межують з правдивим розумовим катуванням. Інструктори та досвідчені слідчі роблять все можливе для того, щоб вивести новобранця зі стану психологічної рівноваги та зламати його, не торкаючись до нього навіть пальцем. Це може бути зроблено багатьма засобами: розташувати “полоненого” поблизу джерела білого шуму, який, за достатньої сили звуку, може зруйнувати метал, прикувати його кайданками до рейок залізничної колії, що використовується, облити курсанта бензином, залишаючи поблизу відкритого вогнища. Ті, хто витримав випробування, складають заліки з пройдених дисциплін [6].

У разі успішного складання заліку курсант скеровується у навчальний центр в Бруней, де проходять шеститижневий курс підготовки до бойових дій у джунглях. Під час занять особливу увагу приділяють умінню орієнтуватися в умовах закритої місцевості і відпрацюванню навичок виживання, вогневої підготовки в умовах обмеженої видимості та на близьких відстанях, а також тактиці дій у складі патруля під час ведення розвідки, організації засідки та у разі потрапляння до неї. Другий етап закінчується багатоденними навчаннями, у ході яких ті, хто навчається, діють у складі патруля і повинні продемонструвати усі отримані вміння та навички.

У процесі подальшої служби військовослужбовці САС періодично проходять курси удосконалення дій у джунглях. В останній час проводиться також підготовка щодо ведення бойових дій у місті та пустелі.

Після повернення до навчального центру усі курсанти, що не мають кваліфікації парашутиста, направляються для проходження заключного етапу основної підготовки – курсу повітряно-десантної підготовки на базі військово-повітряних сил (ВПС). Упродовж чотирьох тижнів кандидати проходять курс наземної підготовки і здійснюють вісім стрибків з примусовим розкриттям парашута із літака С-130 з висоти 300 м. Другий та подальші стрибки виконуються з вантажним контейнером і зброєю, а восьмий – уночі.

Після закінчення курсу основної підготовки військовослужбовці призначаються в один із взводів роти СпП, де вони стають повноправними бійцями САС. Незалежно від попереднього звання, усі новобранці у САС отримують найнижче звання – рядовий, хоча грошове забезпечення отримують на рівні свого попереднього окладу. Незважаючи на те, що вони зараховані до САС, увесь перший рік вважається для них випробувальним терміном, під час якого вони можуть бути звільнені або самостійно звільнитися у будь-який момент. Протягом 12-місячного випробувального терміну вони проходять додаткову, поглиблену підготовку за своєю спеціальністю у патрулі та за спеціалізацією взводу (парашутний, амфібійний, мобільний, гірський).

Кожний із чотирьох військовослужбовців патруля має свою спеціальність: медик, підривник, радист і перекладач. У подальшому вони вивчають ще, як мінімум, дві спеціальності, що забезпечує універсальну підготовленість військовослужбовців САС [5].

З метою підвищення можливостей збройних сил Німеччини у військових операціях в умовах кризових ситуацій, локальних конфліктів й миротворчих заходів на початку 1996 року усі сили спеціального призначення бундесвера почали об'єднуватись у єдине командування – командування спеціальних операцій (КСО). КСО було створене на базі 25-ї повітряно-десантної бригади, яка є компонентом аеромобільних сил. У 1999 році і командування, і залишки цих сил були включені до складу сил швидкого реагування.

Відбір військовослужбовців до ССО сухопутних військ ФРН – Kommando Spezialkräfte (KSK) здійснюється з числа особового складу бундесверу. Вік кандидата не повинен перебільшувати 27 років для офіцерів та для унтер-офіцерів – 32 років. Граничний вік служби в KSK становить 38 років [7].

Етап відбору та базовий курс підготовки кандидатів до KSK триває три місяці та ґрунтуються на методиках британської САС й американської групи “Дельта”.

Після завершення тримісячного базового курсу бійці скеровуються у підрозділи спеціального призначення KSK для проходження трирічного курсу спеціальної підготовки. Такої тривалої програми навчання немає в жодних спецвійсках світу. Вона включає розвідувально-диверсійну, стрілецьку, парашутно-десантну та медичну підготовку, підготовку по зв'язку, а також навчання діям в горах та зимових умовах в навчальному центрі. За трирічний період навчання курсант переважно отримує можливість досконало вивчити кілька військових спеціальностей.

Особовий склад КСО проходить стажування та обмінюється досвідом в антитерористичній групі прикордонної охорони Німеччини – Grenzschutzgruppe-9, а також в навчальних центрах НАТО з підготовки командос та підрозділах спецоперацій інших країн. Тільки після вдалого закінчення трирічного курсу спеціальної підготовки особовому складу КСО надається статус “до бою готовий” [8].

Вивчення та порівняння передового досвіду комплектування ССО в іноземних арміях дає змогу зробити висновок, що найбільшу увагу заслуговує система відбору та навчання в армії Великобританії. Про високу її якість красномовно свідчить той факт, що вона майже повністю застосовується для комплектування найелітнішого спецпідрозділу армії США – групи “Дельта”.

Проте, враховуючи те, що Україна не є “агресивною” державою і не потребує великої кількості кадрів для ССО та їх швидкого відновлення, тривалий та якісний підхід до комплектування ССО бундесверу теж заслуговує на увагу.

1. Богдан Б. Сили спеціальних операцій Сухопутних військ США / Б. Богдан // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – №10. – С. 14–21. 2. Бачинський В.В. Сили спеціальних операцій США та

провідних країн – членів НАТО: Навч. посібник / В.В. Бачинський, С.Б. Гапанчак, О.П. Зелінський, В.В. Клименко, І.А. Черниш. – Одеса, 2008. – 92 с. 3. Шмелев Б. Силы специального назначения Великобритании / Б. Шмелев // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – №3. – С. 27 – 33. 4. Прокофьев С. Силы специальных операций Сухопутных войск Великобритании / С. Прокофьев // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – №3. – С. 19–26. 5. Прокофьев С. Комплектование и подготовка сил специальных операций Сухопутных войск Великобритании / С. Прокофьев // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – №6. – С. 15–21. 6. Райан М. Энциклопедия сил специального назначения / М. Райан, К. Менн, А. Стилуелл // Пер. с англ. А. Гришина / Под ред. С. Дробязко // – М.: Изд-во Эксмо, 2004. – 256 с. 7. Андреев Ю. Командование сил специальных операций бундесвера / Ю. Андреев // Зарубежное военное обозрение. – 2007. – №5. – С. 29 – 30. 8. Козлов С. Армейский спецназ Германии / С. Козлов, А. Кунтсман // [www. agentura.ru](http://www.agentura.ru)

УДК: 355.48(73)

Я.Я. Романовський

Академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ У ЗОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ (1990–1991 рр.)

© Романовський Я.Я., 2010

Розглядаються особливості підготовки та ведення інформаційно-психологічних операцій.

In the article the features of preparation and **conduct of informative-psychological operations are **considered**.**

Аналіз локальних війн і збройних конфліктів другої половини ХХ ст., причин їх виникнення, тенденцій розвитку свідчить про те, що поряд з використанням сучасної зброї та бойової техніки чітко визначилась тенденція розроблення та застосування високих інформаційних технологій у військових цілях.

Серйозною загрозою в інформаційній сфері є намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, поширенням недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Тому особливе значення в сучасних умовах має інформаційно-психологічне забезпечення (ІПЗ) збройного протистояння. Поєднання інформаційного потенціалу та військової сили може створювати загрозу не тільки безпеці окремих країн, але й стабільності міжнародних відносин загалом.

Інформаційно-психологічне забезпечення діяльності військ (сил) в локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ ст. вийшло на якісно новий рівень у розвитку теорії та практики ведення інформаційного протистояння, що потребує глибшого наукового усвідомлення та обґрунтування.

За роки незалежності України дещо збільшився інтерес до наукового дослідження окремих елементів і напрямів інформаційно-психологічного забезпечення збройного протистояння як надзвичайно складної й багатогранної проблеми. Про це свідчить значна кількість наукових праць представників різних наук, присвячених аналізу цієї проблеми.

Однією з найдетальніших робіт цієї тематики є дисертаційне дослідження В.М. Вилка [1].

Поряд із цим необхідно відзначити, що, незважаючи на доволі великий перелік праць як військових, так і цивільних авторів, у них недостатньо висвітлена історія інформаційно-психологічного забезпечення операцій сучасних війн та збройних конфліктів.